

Het Zwin 2.0

Klassieker in een nieuw jasje

Vlaanderen is heel wat opvallende, hedendaagse architecturale pareltjes rijk. En vanaf 2012 schiet er nog één uit de startblokken: het Zwin. Een mooi voorbeeld van nederigheid ten opzichte van de natuur. We lichten alvast een tipje van de sluier op.

Waar zag jij voor de allereerste keer een echte ooievaar? Het Zwin is al meer dan 3 generaties dé klassieker onder de school-, groeps- en gezinsuitstappen ...

En als we de plannen van de provincie West-Vlaanderen en het Agentschap voor Natuur en Bos mogen geloven, blijft dat nog lang zo.

VAN LUCHTHAVEN NAAR VOGELGEBIED

Het Zwin of 'tswin' zoals het in de middeleeuwen werd genoemd, is de naam van het uitgestrekte slikken- en schorregebied in het uiterste oosten van onze kustlijn. Bij hoog water verdwijnt het onder de zeespiegel. Bij laag water kleurt het prachtig paars onder een bed van weelderig bloeiende zwinneblommetjes. In de middeleeuwen kon je nog via een diepe vaargeul door het Zwin tot in Brugge varen. Maar die geul verzandde en het Zwin werd met inpoldering bedreigd. Tot er in de loop van de 20e eeuw achtereenvolgens een villa voor Koning Leopold III, een vliegveld voor lijnvluchten naar Engeland en Duitse bunkers werden gebouwd. Ingrijpende veranderingen, maar toch lieten ze toe een deel van het waardevolle landschap te bewaren.

En zo komt het dat men in 1952 Het Zwin kon uitroepen tot het allereerste natuurreservaat in ons land. Gevolg? De Koninklijke villa werd een bezoekerscentrum en de activiteiten op de luchthaven werden stopgezet. Voor vliegtuigen, welteverstaan. Want waar ooit Sabenatoestellen opstegen en landden, ontstond van toen af een druk vogelverkeer.

NIEUWE LUCHTHAVEN IN DE STEIGERS

Sindsdien is het Zwin een trekpleister voor vogels én nieuwsgierigen die hen van naderbij willen bespieden. Toch lag de laatste jaren ook het monster van de vergane glorie op de loer. Geulen verzandden, hele populaties bezoekers bleven weg en de oude gebouwen begonnen veel van hun

charme te verliezen. Daarom werd beslist tot een grootscheepse opknapbeurt.

Op het programma? Een uitbreiding van het broedgebied én van de uitkijkposten in dijken en duinen. Maar de echte kroon op het werk wordt een gloednieuw kijkcentrum én bezoekerscentrum. Dat moeten 'de duurzame toegangspoorten worden tot de internationale luchthaven van vogels'. Het architectenbureau Coussée & Goris uit Gent won de architectuurwedstrijd. Klaas Goris: "De jury preeft ons ontwerp omwille van zijn grote integratiekwaliteiten en omdat het een landschappelijke continuïteit creëert tussen wat voor de mensen is en wat voor de natuur."

DE AFWEZIGE AANWEZIGHEID

Het resultaat? Er komen 2 inplantingen letterlijk in de marge van het landschap: een bezoekerscentrum aan het nieuwe fietspad en een kijkcentrum in de internationale dijk.

WIE IS KLAAS GORIS?

- Klaas Goris werd geboren in Brussel, maar verhuisde als jonge knaap naar het rustieke Pajottenland.
- In 1984 voltooide hij zijn architectuurstudies aan het Sint-Lucas Architectuur Brussel en trok met een studiebeurs landschaps-architectuur naar Milaan.
- Sinds 1992 doceert hij architectuur aan het Sint-Lucas Architectuur Gent. Ondertussen richtte hij met Ralf Coussée het Gentse architectenbureau Coussée & Goris op. Ze schreven al projecten op hun naam in Dubai, Amsterdam, Brussel, Gent, Leuven, Kortrijk, Roeselare, Aalter, Moen, Sint-Laureins ...
- In 2007 wonnen Coussée & Goris de cultuurprijs voor architectuur van de Vlaamse gemeenschap.
- In 2011 wonnen ze de ontwerpwedstrijd voor het Zwin samen met hun partners en adviseurs: Gafpa, Grontmij, Rudy J. Luijters, Madoc en Koen Van Synghele.

“In de beperktheid toont zich de meester”

De architect verduidelijkt: “Vissershuisjes stonden vroeger toch ook achter de duinen om zich te beschermen? Ons idee is dat de gebouwen een plek zijn waar je kennis opdoet waarna je met die kennis de dingen zelf gaat ontdekken. Zonder wegwijzers, met enkel natuurlijke elementen. Precies daarom bouwen we onze gebouwen niet middenin het landschap, maar aan de rand van het natuurgebied.”

Toch zal je niet naast de beide gebouwen kunnen kijken. Het bezoekerscentrum zal van ver te zien zijn wanneer je over het nieuwe fietspad of de Léon Lippensdreef komt aange fietst. Binnenin word je op een slimme manier via de cafetaria naar de tentoonstellingsruimtes gesluisd. Daar vullen klassieke en hedendaagse installaties elkaar aan. Allemaal moeten ze het zelfstandig leren bevorderen: een encyclopedie op je smartphone, digitale schermen, opgezette vogels en app's om vanop de grond vogels in de lucht te herkennen. Zo nodigt het bezoekerscentrum je uit om het landschap in het echt te gaan ontdekken. Echt als een poort tot het landschap.

Het kijkcentrum doet het omgekeerde. Want daar aan de rand van de Zwinvlakte met zijn gure winden en wassende water moet het de mens juist beschermen tegen de natuur. Logisch dus dat de architecten kozen voor een betonnen constructie. Dat is uiteraard ook een verwijzing naar de bekende militaire bunkers in de duinen, maar toch vooral een praktische keuze: “Beton is het enige materiaal dat bestand is tegen de felle winderosie op die plek. Bovendien gaat de bescherming ook verder: in het ontwerp is er ook een ruimte voorzien voor kinderen om zich om te kleden, een seminarieruimte en zelfs een plek om te overnachten.”

EEN WARM NESTJE VOOR IEDEREEN

Of die overnachtingsmogelijkheid er ook echt komt, is nog niet zeker. De knopen moeten nog worden doorgehakt. Maar volgens Klaas Goris moet het

wel kunnen, op voorwaarde dat het gebeurt in het kader van het bestuderen en observeren van de natuur. Reden? “Als het bezoekersaantal in het Zwin de laatste jaren is gedaald, dan komt dat ook omdat de middelen ontbraken om het goed te kunnen onderhouden. Maar vandaag de dag wordt het ecologische aspect alsmaar belangrijker. Waarom zou een zekere commerciële uitbating dan niet kunnen zonder de fragiliteit van het landschap te schaden?”

Precies daarom werden er in zijn ontwerp ook een aantal suggesties opgenomen over hoe die eventuele commerciële uitbating kan gebeuren. Met respect voor de natuur: “In de beperktheid toont zich de meester. Een architect is geen beeldhouwer die een afgewerkt product aflevert. In je gebouw moet worden geleefd. Dus moet je als architect een beetje van alles zijn: filosoof, strateeg, psycholoog en zelfs econoom ... Je bent de cement, die ervoor moet zorgen dat op het einde alles mooi samenvalt.” Benieuwd wat de ooeivaars van die nieuwe nestjes zullen denken.

GEZWIND NAAR HET NIEUWE ZWIN?

Op het volledig vernieuwde Zwin is het nog even wachten tot 2014. Maar tijdens de veranderingswerken blijft het Provinciaal Natuurcentrum Zwin en de Zwinvlakte wel open voor het grote publiek. Zo kan je de werken alvast op de voet volgen. Waar wacht je nog op? Vergeet je laarzen niet!

Het Zwin
Graaf Léon Lippensdreef 8
8300 Knokke-Heist
www.zwin.be